

تأثیر زبان مادری در آموزش زبان فارسی در بین غیر فارسی زبانان مجتمع بین الملل تهران

سید باقر یحیی زاده^۱

دیباچه

آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان در ایران یکی از رویکردهای اصلی در امر آموزش خارجیان است که در مجتمع بین الملل تهران زیر نظر اداره کل بین الملل وزارت آموزش و پرورش مشغول به تحصیل هستند.

بنابر این، بررسی و پژوهش شیوه های آموزش و راهکارهای فراگیری زبان فارسی به این مرکز کمک خواهد کرد تا با در نظر گرفتن تمامی جوانب، مشکلات را شناسایی کرده و در رفع آن ها بکوشد این پژوهش با هدف روشن کردن مشکلات یادگیری زبان فارسی و برطرف کردن این مشکلات و تهیه و تدوین کتب آموزشی و تربیت نیروی انسانی در زمینه های آموزشی صورت می گیرد.

لذا در این پژوهش سعی شده است با استفاده از زبانشناسی مقابله ای و تحقیق میدانی در راستای شناسایی مشکلات به منظور یافتن فرایندهای درست برای مقایسه سطوح و قشرهای زبانی و با بررسی توصیفی شمای کلی تفاوت ها و شباهت های بین زبان اول این دانش آموزان یعنی زبان انگلیسی و زبان دوم آنان (زبان فارسی) را بدست آورده و با تحلیل مقابله ای خطاها که عامل موثر در یادگیری زبان هستند، تجزیه تحلیل کنیم. پیشینه

در مورد آموزش زبان فارسی به زبان آموزان مجتمع بین الملل تهران تاکنون پژوهشی صورت نگرفته است ولی در مورد آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان چندین پایان نامه دانشجویی و مقاله نوشته شده است. از جمله: سرهنگیان (۱۳۵۰) در رساله ی دکتری خود با عنوان "مقایسه ی زبان فارسی و آذربایجانی و بررسی مشکلات ناشی از برخورد زبان ها برای آموزنده ی آذربایجانی" و در آن جا نشانه و برخورد زبان فارسی و آذربایجانی را مورد پژوهش قرار داده و نظام دستوری و آوایی دو زبان را بررسی کرده است.

برقی مستان آباد (۱۳۷۴) در پایان نامه ی کارشناسی ارشد خود با عنوان: مشکلات آموزش زبان فارسی به کودکان دو زبانه ترک زبان " مشکلات آموزش زبان فارسی به دانش آموزان ترک زبان سال اول ابتدائی را که قبل از دبستان، زبان فارسی گفتاری را بطور نسبی فرا گرفته اند مورد بررسی قرار داده است.

فرهادی (۱۳۷۹) در پایان نامه خود به نام: "بررسی مشکلات نگارش فارسی دانش آموزان عرب زبان ایران" به تحلیل خطاهای واژگانی و نحوی آنان پرداخته است که عواملی از قبیل خطاهای میان زبانی و درون زبانی را بررسی کرده است.

دارابی (۱۳۷۹) در پایان نامه ی خود به نام "بررسی مشکلات آوایی گویشوران کرد زبان" مشکلات آوایی کرد زبانان کرمانشاه را در یادگیری زبان فارسی بررسی نموده است.

^۱ کارشناسی ارشد Sb.yahyazadah@yahoo.com

ستاری گل یاغی (۱۳۸۰) پایان نامه ی خود را تحت عنوان: "تحلیل خطاهای واژگانی لک زبانان در یادگیری و کاربرد زبان فارسی" انجام داده و به صورت توصیفی خطاهای زبانی سطح اول تا سوم دبستان را بررسی کرده است و بیشترین خطاها را ناشی از تداخل زبان مادری دانسته است.

مظفری عودی (۱۳۸۱) در پایان نامه ی خود تحت عنوان تاثیر عوامل فرازبانی در آموزش و یادگیری زبان کودکان آذربایجانی " بطور اجمالی بین نظام های آوایی و دستوری زبان ترکی و فارسی مقایسه ای انجام داده و تاثیر عوامل فرازبانی بر تولید زبان را بررسی کرده است.

پریخانی (۱۳۸۱) در پایان نامه خود تحت عنوان: "بررسی خطاهای نوشتاری دانش آموزان سطح متوسطه ترک زبان در یادگیری زبان فارسی" به اهمیت خطاها و منشا آن ها توجه داشته است و عمده ترین عامل خطاها را زبان مادری دانسته است.

اکبر پور (۱۳۸۲) در پایان نامه خود به نام "خطاهای نوشتاری زبان آموزان مازندرانی" بعد از دسته بندی خطاهای زبان آموزان به دسته های متفاوت بیشترین خطاها را مربوط به راهبرد های ارتباطی دانسته است.

احمدیان (۱۳۸۳) در پایان نامه خود به نام "بررسی خطاهای زبانی در نوشتار دانش آموزان کرد مهاباد" زبان مادری را یکی از منابع اصلی خطاهای زبانی محسوب کرده است.

زین العابدین چرندابی (۱۳۸۴) در پایان نامه تحت عنوان "تداخل ساخت های نحوی دانشجویان دو زبانه آذری - فارسی زبان ساکن تهران" ساخت های نحوی دانشجویان دو زبانه را بررسی کرده است مهدی زاده (۱۳۸۶) در پایان نامه خود به نام "تحلیل خطاهای گفتاری زبان آموزان کرد" خطاهای آوایی یا واجی، صرفی و نحوی و واژگانی یا معنایی آن ها را بررسی کرده است که بیشترین خطاها را خطاهای بین زبانی معرفی کرده است.

کاظمی (۱۳۸۴) در پایان نامه خود به نام "بررسی خطاهای لک زبانان در یادگیری و کاربرد زبان فارسی" خطاهای نحوی لک زبانان را بررسی نموده و پر بسامدترین خطاها را ناشی از روش ها و مواد آموزشی بیان کرده است.

مرادخانی (۱۳۸۷) در پایان نامه خود به نام "بررسی خطاهای آوایی فارسی آموزان ترک زبان" به بررسی خطاهای آوایی ترک زبانان هنگام سخن گفتن به فارسی پرداخته و نشان داده است که همه خطاهای ناشی از انتقال زبان مادری بوده است.

الهام واثق (۱۳۸۷) در پایان نامه خود به نام "خطاهای آوایی عرب زبانان عراق در کاربرد و یادگیری زبان فارسی" به روش توصیفی خطاهای عرب زبانان را بررسی کرده و حدود نود و هفت ونیم درصد خطاها را ناشی از زبان مادری دانسته است.

رستکاری (۱۳۸۷) در پایان نامه خود به نام: "بررسی خطاهای نحوی ترک زبانان در مقطع دبیرستان در نگارش و کاربرد زبان فارسی" بیشترین خطا را ناشی از مواد آموزشی بیان نموده است.

معرفی پژوهش

در این پژوهش کوشش می شود خطاهای نحوی غیر فارسی زبانان در مجتمع بین الملل تهران بررسی شود چون بررسی این خطاها و روشن شدن جنبه های مبهم آن ها کمک بزرگی به آموزش زبان فارسی در بین خارجیان مجتمع بین الملل تهران می کند و مشکلات آموزشی و علمی این مجتمع را برطرف می کند.

با توجه به فرضیه های آموزش و فراگیری زبان که همیشه بر تاثیر و تداخل زبان مادری در آموزش زبان دیگر تاکید می کند و در آموزش زبان فارسی این تداخل در گفتار و نوشتار دانش آموزان فوق الذکر دیده می شود که ساختار های زبان انگلیسی را در زبان فارسی بکار می برند. در این میان زبان انگلیسی بخاطر داشتن قواعد خاص نحوی، دانش آموزان را دچار مشکل می سازد.

در پژوهش حاضر همه ی مشکلات نحوی که آموزش زبان فارسی را تحت تاثیر قرار می دهند مورد بررسی قرار گرفته و راهکارهای رفع آن ارائه می گردد تا کمک بزرگی به ارتقای سطح آموزش آن ها بکند .

ضرورت و اهمیت پژوهش

با تجزیه و تحلیل خطاها ، موارد مشکل آفرین و مسیر های دشوار یادگیری زبان آموزان برای مدرسین آشکار شده و آن ها در برنامه ریزی طرح درس کمک شایانی می نماید .

در این زمینه فرزندانگازان حوزه زبان و زبانشناسی نظرات قابل توجهی دارند از جمله :

شرایدر (۱۹۸۵) می گوید : خطایی که زبان آموز در فرایند یادگیری زبن دوم یا خارجی مرتکب می شود بیشترین عامل نگرانی برای آموزگاران و نویسندگان کتاب های درسی است، اما رویکردی نظام مند برای پرداختن به خطاها برای توضیح منشا زبان شناختی آن ها، نظم و قابل پیش بینی آنها لازم است .

فلاحی (۱۹۹۱) معتقد است که تحلیل خطا سر نخی برای معلم است تا دشواری های یادگیری را مشخص کند زیرا تحلیل مقابله ای از عهده آن بر نمی آید . همچنین تحلیل خطا دیدگاه های مهمی در باره ی زبان دوم ارائه می دهد و در امر آموزش زبان ارزش بسیاری دارد و با استفاده از خطا نظام ذهنی آموزندگان برای ما آشکار می گردد . سلینگر (۱۹۹۲) می گوید : زبان آموز بعنوان وسیله از خطای زبانی استفاده می کند .

فالک (۱۹۹۷۸) خطا را بازتابی از توانش زبانی بالنده ی زبان آموز در زبان خارجی به حساب می آورد و می گوید : " تحلیل خطاها عوامل موثری در یادگیری زبان بشمار می رود . "

در واکاوی ضرورت هایی که اهمیت این پژوهش را بیشتر متبلور می سازد موضوع " تداخل " اهمیت دارد. چرا که این تداخل بیشترین و اصلی ترین تاثیر زبان مادری را در آموزش زبان موجب می شود پس بهتر است به موضوع از دیدگاه زبانشناسی پردازیم .

زبانشناسی عنوان می کند که الگوهای زبان مادری پیوسته با یادگیری الگوهای زبان دوم معارضه می کند. معارضه ی الگوهای ریشه دار زبان مادری با الگوهای زبان دوم در زبانشناسی " تداخل " نامیده می شود. تداخل هنگامی پیش می آید که یک فرد در یادگیری زبان دوم مواردی را که در دستگازبان اول دارد در یادگیری زبان دوم دخالت می دهد و موجب خطای های زبانی می شود .

" تداخل " در جلوه گری های زبانی ، غیر زبانی ، گفتاری ، نوشتاری، دستوری (نحوی) ، واجی و واژگانی خود را نشان می دهد .

از آنجا که در آموزش زبان فارسی مجتمع بین الملل تهران (مکانی که پژوهش در آن انجام می گیرد) نظام دستوری زبان مادری دانش آموزان (زبان انگلیسی) بر نظام دستوری زبان دوم (زبان فارسی) تاثیر منفی می گذارد "تداخل دستوری(نحوی)" را مورد پژوهش قرار می دهیم . این تداخل برعلائم دستوری ، شناسه ها ، ساختمان جمله ها و ترتیب قرار گرفتن کلمات در جمله تاثیر منفی گذاشته و تاخیردر یادگیری را موجب می شود .

فرضیه ها و پرسش های پژوهش

در آموزش زبان فارسی به دانش آموزان خارجی در مجتمع بین الملل تهران فرض بر این است که زبان مادری بر یادگیری زبان دوم تاثیر دارد. در این پژوهش تلاش می شود که بر پرسش های زیر پاسخ داده شود :

الف – فرضیه ها :

یک - فارسی آموزان خارجی انواع خطاهای بین زبانی، درون زبانی و برون زبانی را در نوشته های خود مرتکب می شوند .

دو - درصد قابل توجهی از این خطاها تحت تاثیر ویژگی های آوایی، نحوی و یا معنایی زبان اول صورت می گیرد. یعنی دانش آموزان ویژگی های زبان اول را به زبان دوم تسری می دهند
سه - زبان آموزان در فراگیری زبان دوم تحت تاثیر عوامل بیرونی و فرهنگی قراردارند و زبان دوم را با تاثیرپذیری این عوامل فرا گرفته می شود.

ب - پرسش ها :

یک - فارسی آموزان خارجی بیشتر چه نوع خطاهایی را مرتکب می شوند ؟
دو - آیا این خطاها تحت تاثیر زبان اول صورت می گیرد ؟
سه - زبان آموزان در آموزش زبان فارسی بیشتر تحت تاثیر چه عواملی قرار می گیرند ؟
چهار - آیا وجود فرهنگ های مختلف در بین زبان آموزان مجتمع بین الملل تهران تاثیری در آموزش زبان فارسی دارد ؟

شیوه گرد آوری اطلاعات و داده ها

روش پژوهش بر اساس توصیف و مقابله قواعد صرف و نحو زبان اول زبان آموزان (زبان انگلیسی) و زبان فارسی به عنوان زبان دوم دانش آموزان استوار است .
ازدانش آموزان خواسته شده که در مورد چند عنوان انشا بنویسند و سپس خطاهای آن ها استخراج شده و دلایل ایجاد خطاها با مقایسه ی قواعد دستوری زبان اول و دوم موردبررسی قرار گرفته است .

جامعه آماری روش نمونه گیری و حجم نمونه

جامعه ی آماری این پژوهش به تعداد دویست نفر از بین دانش آموزان پسر که در دوره اول و دوم متوسطه در مجتمع بین الملل تهران تحصیل می کنند انتخاب شده است . حوزه پژوهش در تهران می باشد. این مجتمع زیر نظر اداره کل بین الملل وزارت آموزش پرورش اداره می شود
دانش آموزان خارجی و ایرانیانی که در خارج از ایران تحصیل کرده اند و زبان فارسی نمی دانند و توان تحصیل در مدارس ایرانی را ندارند در این مجتمع تحصیل می کنند. زبان انگلیسی زبان آموزش و زبان اول این مجتمع محسوب می شود و تمامی دروس به زبان انگلیسی تدریس می شود.
در این پژوهش انشا و دست نوشته های دانش آموزان در هر کلاس طوری اخذ شده که حالت طبیعی داشته و از تاثیر عوامل جانبی از قبیل استرس و ناراحتی به دور باشد .

روش تجزیه و تحلیل داده ها

داده ها از طریق تجزیه و تحلیل خطاها به دست می آید به این صورت که اول جمله غلط و سپس اصلاحیه ی آن ارائه می شود و در پی آن خطا و نوع آن و دلایل احتمالی خطا مورد بررسی قرار می گیرد .

تجزیه و تحلیل داده ها

در این بخش خطاهای دانش آموزان مجتمع بین الملل تهران بررسی می شود تا منشا خطاها و دلایل ایجاد خطا مشخص گردد. بررسی و تجزیه و تحلیل خطاها آخرین بخش مربوط به این گونه بررسیها است. در این قسمت مشخص می شود که خطاهایی که دانش آموز مرتکب می شود به چه دلیلی بوده است؟ آیا خطا بخاطر تداخل زبان مادری (زبان انگلیسی) بوده است یا دانش زبانی ناقص زبان آموز از زبان مقصد (زبان فارسی) باعث ایجاد خطا شده و شاید هم منابع آموزشی به گونه ای تدوین شده که زبان آموز را به سوی خطا سوق می دهد. همچنین نقش معلم در این جا چیست؟

آیا معلم هم با رفتار خود، دانش آموز را به سوی خطا کردن پیش می برد؟ بنابراین در این بخش داده های زبانی در ارتباط با دلایل یاد شده مورد بررسی قرار گرفته تا مشخص شود چه موردی بیشترین منبع ایجاد خطا است؟ مواردی بررسی می شود که در حوزه " خطاهای بین زبانی "، " خطاهای درون زبانی " و سایر خطاها نظیر خطاها ی ناشی از روش ها و مواد آموزشی، هستند.

خطاهای بین زبانی

خطاهایی که از تداخل زبان مادری در زبان مقصد ایجاد می شود "خطای بین زبانی" نامیده می شود مراحل ابتدائی یادگیری زبان دوم تا اندازه ای به وسیله ی انتقال بین زبانی توصیف و مشخص می گردد در این مراحل قبل از آن که آموزنده از زبان دوم آگاهی داشته باشد زبان اول تنها نظام ارتباطی او می باشد در نتیجه این گونه خطاهای زبانی نتیجه ی انتقال عناصر مختلف زبان مادری در زبان مقصد است.

خطاهای درون زبانی

خطاهای درون زبانی از تاثیر مقوله های انتقال درون زبانی به علت انتقال منفی و تداخل متقابل واحدها در درون زبان مقصد یعنی تاثیر یک واحد در زبان مقصد بر روی واحد دیگر رخ می دهد.

شایع ترین خطای درون زبانی که در بین دانش آموزان مجتمع بین الملل تهران رخ می دهد خطاهای درون زبانی هستند که به تاثیر از گونه گفتاری در گونه نوشتاری بکار می برند یعنی دانش آموز گونه غیر معیار را - به تصور اینکه در زبان انگلیسی معیار است - در زبان فارسی در گونه معیار بکار می برد. مورد دیگر خطاهای درون زبانی در "قیاس غلط" است و این مقوله بیشتر در ساخت جمله است که انتقال منفی در ترتیب قرار گرفتن نوع کلمه در جمله است.

هر دو نوع خطاهای بین زبانی و درون زبانی فراهنجاری خاصی را در عناصر اصلی زبان موجب می شوند.

فراهنجاری خطاها

دانش آموزان در مجتمع بین الملل تهران با داشتن زبان انگلیسی به عنوان زبان مادری به یادگیری زبان فارسی در قالب زبان دوم می پردازند. در این مسیر فراهنجاری هائی بواسطه ی کاربرد عادات گفتاری زبان اول (زبان انگلیسی) در زبان دوم (زبان فارسی) بوجود می آید نظیر:

الف) فراهنجاری آوایی

چنانچه گفته شد " زبان دریافتی " به رفتار شنونده مربوط می شود و در اولین مرحله شنونده سطح آوایی را با دریافت واج های زبان فارسی شروع می کند . در سطح آوایی ، دانش آموز فوق واج هائی از زبان فارسی را می شنود این واج ها در برخی ویژگی ها با واج های زبان انگلیسی مشترکاتی دارند در عین حال از نظر ویژگی های دیگر تفاوت عمده ای دارند در چنین مواردی دانش آموز واج های زبان فارسی را با واج های زبان انگلیسی یکسان تصور می کند و ناآگاهانه و به پیروی از عادات زبانی خود ، آن ها را به جای یکدیگر بکار می برد . در این مورد خطاهای زیر رخ داده است :

یک (واج های / ت / و / د / در زبان انگلیسی و فارسی از نظر شیوه ی تولید و واکنش و آوایی دارای ویژگی های مشترکی هستند اما از نظر جایگاه تولید باهم تفاوت دارند ، این واج ها در زبان فارسی بیشتر دندانی و در زبان انگلیسی اغلب لثوی هستند . دانش آموزان این واج ها را با ویژگی لثوی تولید می کنند . آن موقعی اتفاق می افتد که بعد از واج / ت / و / د / واج / ر / بیاید مثل : واژه های در ، تر (دو) اندام های سازنده / ؟ / با اندام های مولد واکی مثل / ا / یکی هستند تشخیص صدای همخوان / ؟ / به ویژه هنگامی که بدنبال آن واکه باشد برای دانش آموزان انگلیسی زبان در این پژوهش مشکل می نماید و این دو صدا / ؟ / و / ا / را یکی می دانند . مثال : تلفظ واج / ؟ / در واژگان :

آب - آن با واج / ا / در واژگان : دارا - بابا

سه (در زبان فارسی چند آوا به یک نشانه نوشته می شود و این امر خطای خواندن در زبان آموز را موجب می شود . مانند نشانه " و " در یک صورت نوشتاری ظاهر می شود ولی تلفظ متفاوتی در واژگان دارد ، چنانکه آن ها را در کلمات " سوار " - " سود " - " تو " می بینید .

چهار (گاهی یک یا چند آوا در نوشتار نمایانده نمی شود و زبان آموز در خواندن آن ها دچار مشکل می شود . چنانکه در واژگان زیر نشانه های مصوت وجود ندارد و زبان آموز نمی داند چگونه کلمات " سر " ، " مهر " یا " پر " را بخواند .

ب (فراهنجاری نوشتاری

تعمیم واج های زبان فارسی با واج های زبان انگلیسی در بین دانش آموزان عامل شده است که فراهنجاری نوشتاری خطاهائی را موجب شود نظیر :

یک (حروفی که تلفظ یکسان ولی شکل نوشتاری متفاوتی دارند عامل شده اند که دانش آموز یکی از اشکالی که اولین بار دیده و یاد گرفته است آن را " نشان دار " کرده و در همه موارد همان شکل نشان دار را بکار می برد . خطاهای آن ها عبارتند از :

حروف با تلفظ یکسان حرف نشان دار نمونه خطا شکل بازسازی شده

ذ - ز - ض - ظ	ز	لزت - نزم	لذت - نظم
س - ث - ص	س	لسه - سدا	لثه - صدا
ت - ط	ت	خیات	خیاط

دو) واو استثنا در کلمات خواهر، خواب، خواندن و نظائر این‌ها در نوشتار اکثر دانش‌آموزان رعایت نمی‌شود و هر چند بار که دیکته بنویسند آن‌ها با / / تنها بکار می‌برند یعنی بصورت:

خاهر، خاب، خاندن... می‌نویسند.
سه) در نوشتن واج / ؟ / آن را بصورت / / می‌نویسند مثل:

شکل نوشتاری شکل باز سازی شده

آتش - آباد - آرام

آتش - آباد - آرام

پ) فراهنجاری واژگانی

کاربرد واژه‌های نامتعارف که در زبان فارسی انحراف از معیار به شمار می‌روند در نوشته‌های دانش‌آموزان بسیار دیده می‌شوند. آن‌ها را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد:

یک - واژه‌های ناشناخته: واژگانی هستند که یا هیچ مفهومی ندارند یا اینکه واژه انگلیسی هستند که با الفبای فارسی نوشته می‌شوند کاربرد واژه "ویو" به جای "منظره" دو - واژه‌های نو ساخته: این فراهنجاری واژگانی نوعی انحراف در ژرف ساخت کلمه است که از لحاظ معنایی کلمه فراهنجاری بوجود آمده است. نمونه خطا: به یادت یک سطر اشک ریختم آمدن عدد و محدود از لحاظ معنایی زبان فارسی فراهنجاری است زیرا "سطر" در زنجیره ی گفتار فارسی با "اشک" هم‌نشین نمی‌شود و شکل باز سازی شده آن چنین است: به یادت یک قطره اشک ریختم همچنین واژگان ذهنی برای افراد مورد پژوهش تیره ترند چون تصویر روشنی از مدلول خود در ذهن این دانش‌آموزان حاضر نمی‌کنند درک مفهوم این واژگان را غیر ممکن می‌نمایاند. برای مثال واژه "فخر فروش" ذهنی است ولی واژه "جواهر فروش" حسی است چون تصویر محسوسی به ذهن متبادر کرده و فهم و یادگیری آن را آسان می‌سازد.

ت) فراهنجاری نحوی

با جابجا کردن عناصر جمله و تغییر جایگاه معمول آن‌ها، ساخت نحو زبان معیار را به هم می‌ریزد مثل: کاربرد گروه اسمی در نقش صفت، در هم ریختگی اجزای جمله، تاکید بر بخشی از اجزای جمله یا پنهان سازی فاعل و نظائر اینها بیشترین خطاها را به خود اختصاص می‌دهند و این خطاها بوجود آورنده ی فراهنجاری بافتی بوده که عامل شده تا جمله‌های بی فعل بسامد بالایی داشته باشند و این همه در "خطاهای بین زبانی" قرار می‌گیرند. از آنجا که بیشترین خطاها در این پژوهش فراهنجاری نحوی است، پس آن فراهنجاری‌ها را در خطاهای بین زبانی و درون زبانی واکاوی می‌کنیم.

www.Anjomanfarsi.ir

فراهنجاری نحوی در خطاهای بین زبانی

خطاهای بین زبانی که فراهنجاری نحوی را عامل می‌شوند خطاهایی هستند که از زبان اول به زبان دوم یا بالعکس تعمیم داده می‌شوند. این گونه خطاها می‌توانند انواع گوناگون و نیز دلایل گوناگونی داشته باشند و بستگی به این دارند که زبان آموزان چه ویژگی را از زبان اول به زبان دوم تعمیم می‌دهند. در این پژوهش دانش آموزان ویژگی زبان انگلیسی را به زبان فارسی تعمیم می‌دهند، پس در این خطاهای نحوی، انتقال ویژگی‌های زبان انگلیسی را به زبان فارسی از طرف دانش‌آموزان مجتمع بین الملل تهران مورد بررسی قرار می‌دهیم

الف) عدم مطابقت فاعل با فعل

در زبان فارسی در همه جمله ها شناسه ی فعل با فاعل از نظر شخص و زمان مطابقت می کند ولی در زبان انگلیسی شناسه ای دال بر مطابقت فعل به فاعل ، به فعل ملحق نمی شود . لذا اگر دانش آموزان جمله ای در زبان فارسی ذکر کنند که فعل جمله شناسه نداشته باشد باید این چنین جملاتی تحت تاثیر زبان انگلیسی صورت گرفته باشد .

نمونه این جملات در زیر مورد بررسی قرار می گیرند :

یک - مثال : ما شجاعت را همه جا را به کار می برم .

باز سازی : ما شجاعت را همه جا به کار می بریم .

دو - مثال : من مادر را دوست داشت .

بازسازی : من مادر را دوست داشتم .

سه - مثال : من با برادر توپ بازی کرد .

بازسازی : من با برادر توپ بازی کردم .

چهار - مثال : فکر می کنم نمی توان اینجا بنشینیم .

باز سازی : فکر می کنم ما نمی توانیم اینجا بنشینیم .

پنج - مثال : می خواهی با من غذا بخورید ؟

بازسازی : می خواهی با من غذا بخوری ؟ یا : می خواهید با من غذا بخورید ؟

شش - مثال : من از او می خواهم شما هم با آن ها برویم .

بازسازی : من از او می خواهم شما هم با آن ها بروید .

در نمونه های ذکر شده ، زبان آموزان ویژگی عدم مطابقت جملات در زبان اول (زبان انگلیسی) را به زبان دوم (زبان فارسی) تعمیم داده اند مثل جمله زیر در زبان انگلیسی :

We use brave in our life .

از نظر نحوی درست است و فعل جمله شناسه ای برای مطابقت با فاعل ندارد . در مثال های بالا زبان آموزان این ویژگی را از زبان انگلیسی را به زبان فارسی انتقال داده اند که موجب نادرست بودن آنها از نظر نحو زبان فارسی شده اند . لذا در آموزش زبان فارسی به زبان آموزانی که زبان اول آنها زبان انگلیسی است باید به مقوله ی مطابقت فاعل با فعل توجه داشته باشند .

ب (کاربرد معادل حرف تعریف)
در زبان انگلیسی قبل از برخی اسامی حرف تعریف بکار می برند زبان آموز در جملات فارسی معادل فارسی آن ها را قبل از اسم قرار می دهند که نیازی به آن نیست و آوردن حرف تعریف یک نوع فراهنجاری نحوی است .

یک- مثال : من یک چای می خواهم .
www.Anjomanfarsi.ir

I want a tea .

بازسازی : من چای می خواهم .

دو - مثال : چند سال گذشته یک زلزله در بم اتفاق افتاد .

Several years ago, an earth quake happened in Bam .

بازسازی : چند سال گذشته در بم زلزله اتفاق افتاد .

سه - مثال : می خواهم به رستوران مشخص بروم .

به تبعیت از :

I want to go to the restaurant .

بازسازی : می خواهم به رستوران بروم .

چهار - مثال : من یک خانه دارم .

به تبعیت از :

I have a house .

بازسازی : من خانه دارم .

پ (خطای کاربرد در صفات درجه پذیر

در زبان فارسی صفت درجه پذیر با گرفتن پسوند " تر " به صفت تفضیلی و با پسوند " ترین " به صفت عالی تبدیل می شوند . کاربرد آن ها در زبان فارسی با زبان انگلیسی تفاوت هائی دارد که زبان آموز به آن توجه نمی کند و خطاهای این چنینی اتفاق می افتد . مانند :

یک - مثال : من بهتر دانش آموز کلاس هستم . به تبعیت از :

I am better than in the classroom .

بازسازی : من بهترین دانش آموز کلاس هستم .

دو - مثال : کانادا از این جا دورتر است . به تبعیت از :

Cansda is farther than here .

بازسازی : کانادا از این جا دور است .

سه - مثال : پپسی بهترین کوکاست . به تبعیت از :

Pepsis is better than Cokes .

بازسازی : پپسی از کوکا بهتر است .

ت (کاربرد ساختار انگلیسی به جای ساختار فارسی

ساختار زبان انگلیسی است یعنی نهاد در اول جمله می آید و بعد از آن فعل S . v . o

و سپس مفعول نوشته می شود مثل :

I ate the cheese .

در حالی که ساختار زبان فارسی را می سازد . زبان آموزانی که زبان اول آن ها S . o v زبان انگلیسی است ساختار زبان انگلیسی را به زبان فارسی تعمیم می دهند و در جملات فارسی مثل الگوی انگلیسی بعد از نهاد ، فعل را می آورند . و جملاتی مانند جمله زیر را تولید می کنند :

" من خوردم پنیر را . " در حالی که این جمله در زبان فارسی به صورت " من پنیر را خوردم . " به کار می رود . بیشترین خطاهای دانش آموزان مجتمع بین الملل تهران را این خطا تشکیل داده است چند نمونه از آن ها را می

بینیم :

یک - مثال : من کمک کردم به آن ها . نخستین همایش آموزش زبان فارسی

بازسازی : من به آن ها کمک کردم .

دو - مثال : ما دیدیم حیوانات زیادی در باغ وحش .

بازسازی : در باغ وحش حیوانات زیادی دیدیم . www.Anjomaniarsii.ir

سه - مثال : من گفتم به آن ها ، بروند بیرون .

بازسازی : من به آن ها گفتم ، بیرون بروند

چهار - مثال : دانش آموزان آمدند از مدرسه .

بازسازی : دانش آموزان از مدرسه آمدند .

در این جملات ساختار نهاد، فعل و مفعول زبان انگلیسی را به زبان فارسی تعمیم داده شده اند و باعث تولید جمله های بالا شده است .

فراهنجاری نحوی در خطاهای درون زبانی

خطاهای درون زبانی تاثیر گونه گفتاری بر گونه نوشتاری است یعنی زبان آموز به دلیل ناآگاهی این دو گونه را از هم تفکیک نکرده است بلکه آن ها را در هم می آمیزد .

یک سری از خطاهایی که دانش آموزان مجتمع بین الملل تهران دارند تاثیر زبان گفتاری زبان فارسی در زبان نوشتاری است . در واقع زبان گفتاری بر زبان نوشتاری غالب شده و تاثیرات بسزائی داشته است در اکثر نوشته های آن ها حالت کوتاه شدگی افعال را که ناشی از زبان گفتاری است ، به چشم می خورند . برخی از این افعال را در این جا می بینید :

گونه خطا : گونه درست (بازسازی شده) :

می رم	به جای	می روم
می آره	به جای	می آورد
می باره	به جای	می بارد
باشه	به جای	باشد
دارم می آم	به جای	دارم می آیم
می گیم	به جای	می گوئیم

۲۵

علاوه بر مواردی که دانش آموزان ، فراهنجاری هائی را در کاربرد افعال مرتکب می شوند موارد دیگری هم به چشم می خورد که محمود فتوحی (۱۳۹۰) آن را در سبک شناسی " فراهنجاری بافتی " محسوب می کند . خطاهای دیگری که زبان آموزان در این فراهنجاری دارند عبارتند از :

الف) عدم کاربرد ضمیر

در زبان فارسی شناسه فعل به جای فاعل هم کاربرد دارد و بدون فاعل جمله معنی کاملی دارد . زبان آموز به دلیل عدم شناخت گونه های زبان فارسی ، گونه ی گفتاری را به جای گونه ی رسمی و نوشتاری به کار برده است . چند نمونه از آن ها را می بینیم :

یک - مثال : زود به مدرسه رفت .

بازسازی : او زود به مدرسه رفت .

دو - مثال : راست نگفت .

بازسازی : او راست نگفت .

سه - مثال : هرگز به دانشگاه نرفتند .

بازسازی : آن ها هرگز به دانشگاه نرفتند .

ب) کاربرد " و " به جای " را "

در نمونه های زیر هم زبان آموز به دلیل عدم تفکیک گونه گفتاری از گونه ی معیار نوشتاری زبان فارسی " و " را که نشانه مفعول در در زبان گفتاری است به جای " را " نشانه مفعول زبان معیار به کار برده است .

یک - مثال : او توپو با پا زد .

بازسازی : او توپ را با پا زد .

دو - مثال : مامان این کتابو گرفته .

بازسازی : مامان این کتاب را گرفته است .

سه - مثال : تا توپو دیدم اونو با پا زدم .

بازسازی : تا توپ را دیدم آن را با پا زدم .

چهار - مثال : حرفاتو نگهدار تا کلاس شروع بشه .

بازسازی : حرف هایت را نگهدار تا کلاس شروع بشود .

پ (کاربرد " ه " به جای " است "

در این جا نیز زبان آموز شکل گفتاری را با گونه ی نوشتاری اشتباه گرفته است و یا از هم تفکیک نکرده است .

دانش آموزان مورد پژوهش هر گاه خواستند جمله اسنادی به کار ببرند که در آن از فعل ربطی " است " استفاده

کنند این انحراف معیار از گونه گفتاری را به جای معیار نوشتاری به کار بستند . نظیر :

یک - مثال : هوا سرده .

بازسازی : هوا سرد است .

دو - مثال : دیره باید زود رفت .

بازسازی : دیر شده است باید زود رفت .

سه - مثال : حالش خوبه !

بازسازی : حالش خوب است .

ت (کاربرد ضمائم

در این گونه خطاها زبان آموز آمیختگی زبان گفتاری را با زبان نوشتاری زیر بنای اشتباه های خود قرار داده است و

به جای ضمائم متصل در گونه نوشتار از گونه گفتاری بهره می برد .

یک - مثال : عیدی هامون از عموها می رسه .

بازسازی : عیدی هایمان از عموها می رسد .

دو - مثال : تکالیف تون تمام شده ؟

بازسازی : تکالیف تان تمام شده است .

خطاهای ناشی از روش ها و مواد آموزشی

خطاهای زبان آموزان در حوزه ی درون زبانی و برون زبانی جمع بندی شدند و نتایج به دست آمده نشان می دهد که

خطاها ناشی از روش ها و مواد آموزشی، آن دسته از خطاهایی هستند که در آموزش به نتیجه ی طرح درس و فنون

آموزشی و یا روش های آموزشی کنترل شونده مربوط می شوند در حالی که جایگاه و روش تجزیه و تحلیل آن

ها، زمینه خاص علمی رامی طلبد و در ضمن نمی توان آن ها را در این پژوهش مورد بحث قرار داد.

این خطاها یک سری مربوط به تکنولوژی آموزشی، روش آموزش، محیط آموزشی، وضعیت روانی دانش

آموزان و مدرسین و دیگر مسئولین که در حوزه تعلیم و تربیت قرار دارند و هم چنین وضعیت جامعه و تاثیر آن در

آموزش و مسائلی از این قبیل، از حیثه کاری این پژوهش دور است و نمی توان این پژوهش را به جایی رساند،

پس به این خطاها می پردازیم .

تحلیل آماری داده ها

خطاهای زبان آموزان برای ما مشخص می کنند که بیشترین بسامد متعلق به " کاربرد ساختارزبان انگلیسی به جای

ساختار فارسی " در حوزه خطاهای بین زبانی و بعد متعلق به " حوزه فعل " در خطاهای درون زبانی مربوط می

شوند . و با نگاهی گذرا به خطاهای ناشی از روش ها و مواد آموزشی روشن می شود که باید در امر آموزش نسبت

به طرح درس ها و روش های تدریس بیشتر توجه کنیم توصیف آماری که از خطاها بدست آوردیم بسامد خطاهای درون زبانی با ۵۱ درصد بیشتر از بسامد خطاهای بین زبانی که ۴۹ درصد است ، می باشد . همچنین "ناهماهنگی فعل " که خطاهای مربوط به انحراف کاربرد گونه گفتاری در گونه نوشتار است با ۲۴ درصد بالاترین خطاها را دارا است . جدول هاخطاها را با تمام جزئیات نشان می دهد .

نتیجه گیری

با توجه به نتایج به دست آمده می توان نتیجه گرفت که خطاهای دانش آموزان پسر که در مجتمع بین الملل تهران تحصیل می کنند در اکثر حوزه ها و مقوله های زبانی و نحوی دیده می شوند نتیجه ی دیگری که می توان از این پژوهش گرفت این است که بیشترین خطاها به دلیل تاثیر زبان مادری (زبان انگلیسی) اتفاق افتاده است و بقیه خطاها به دلیل تاثیر زبان مقصد بوده است .

تداخل زبان اول در زبان دوم عامل اصلی خطاها می باشد که ناهنجاری هائی را در آموزش زبان فارسی برای غیر فارسی زبانان بوجود می آورد که در بین آنان تاثیر گذاری زبان گفتاری زبان فارسی در گونه نوشتاری بیشترین بسامد خطاها است و مورد دیگر مبحث مطابقت شخص فعل با فاعل را شامل می شود پس یافته های پژوهش با فرضیه ی برخی مدرسین زبان ، که به یاری رسانی زبان مادری تاکید می کنند ، مطابقت و هم خوانی ندارند .

منابع

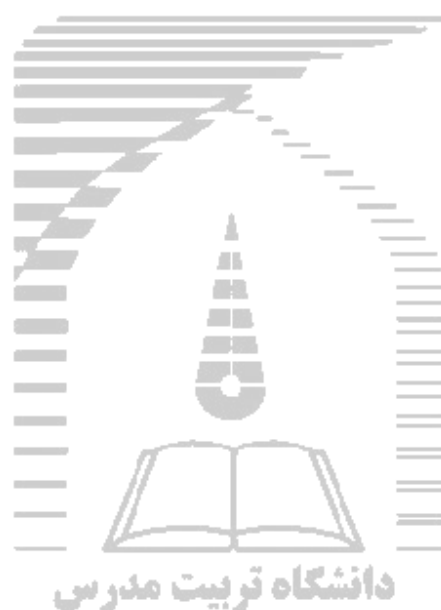
- آ . ر . اچ . رویینز (۱۳۷۰) ، تاریخ مختصر زبانشناسی ، ترجمه : علی محمد حق شناس ، نشر مرکز بازرگان ، عباس (۱۳۹۱) ، روش های تحقیق در علوم انسانی ، تهران ، نشر آگه باطنی ، محمد رضا (۱۳۶۵) ، نگاهی دیگر به دستور زبان فارسی ، تهران ، انتشارات امیر کبیر ثمره ، یدالله (۱۳۸۰) ، آواشناسی زبان فارسی ، تهران ، مرکز نشر دانشگاهی
- جین اچسون (۱۳۷۰) ، زبانشناسی همگانی ، ترجمه : حسین وثوقی ، تهران ، انتشارات علوی جیمز . م . کافمن (۱۳۹۲) اختلال های یادگیری ، ترجمه : صدیقه رضائی ، نشر ارسباران حافظ نیا ، محمد رضا (۱۳۸۹) مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی ، تهران ، انتشارات سمت حسینی ، ضیا (۱۳۸۰) ، زبانشناسی مقابله ای ، تهران ، دانشگاه علامه طباطبائی
- حق شناس ، علی محمد (۱۳۷۴) ، آواشناسی ، تهران ، نشر آگه دو سوسور (۱۳۷۸) ، دوره زبانشناسی عمومی ، ترجمه : کورش صفوی ، تهران ، نشر هرمس ریچاردز (۱۹۹۲) تحلیل مقابله ای ، تهران ، کتابکده
- زندى ، بهمن (۱۳۸۰) روش تدریس زبان فارسی ، تهران ، انتشارات سمت صفوی ، کورش (۱۳۹۰) در آمدی بر معنی شناسی ، تهران ، سوره مهر
- کنت چستون (۱۳۷۸) گسترش مهارت های آموزش زبان دوم ، ترجمه : محمود نورمحمدی ، تهران ، انتشارات رهنما
- فالک جولياس (۱۳۸۰) زبان و زبانشناسی ، تهران ، خانه کتاب فتوحی ، محمود (۱۳۹۱) سبک شناسی ، تهران ، انتشارات سخن
- مدرسی ، یحیی (۱۳۹۱) در آمدی بر جامعه شناسی زبان ، تهران ، پژوهشگاه علوم انسانی

تأثیر زبان مادری در آموزش زبان فارسی در بین غیر فارسی زبانان مجتمع بین الملل تهران / ۶۹۷

معین ، محمد (۱۳۷۰) طرح دستور زبان فارسی ، تهران ، انتشارات امیر کبیر
نجفی ، ابوالحسن (۱۳۶۸) غلط ننویسیم ، تهران ، مرکز نشر دانشگاهی
یارمحمدی ، لطف الله (۱۳۸۲) گفتمان شناسی ، دانشگاه شیراز
یول ، جورج (۱۳۷۰) بررسی زبان ، ترجمه : جاویدان - وثوقی ، تهران ، نشر مرکز

انجمن علمی زبان و ادبیات فارسی

نخستین همایش آموزش زبان فارسی

[www. Anjomanfarsi.ir](http://www.Anjomanfarsi.ir)